

Γίνεται δὲ πρῶτον ὁ δισταγμὸς ἐν τῇ ἀνόδῳ τοῦ ὑγροῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν· εἶτα ὁ ὕπνος ἐν τῇ καθόδῳ αὐτοῦ ὄν εἴρηται τρόπον. Καὶ τὰ ὑπνωτικὰ βρώματα, οἶον μήκων καὶ εἰνος καὶ μανδραγόρας, καρηβαρῆ, ποιοῦσι πρῶτον, εἶτα εἰς ὕπνον τρέπουσιν. Γίνονται δὲ καὶ ἐκ κόπων οἱ ὕπνοι, συντηκομένης καὶ ὑπ' αὐτῶν τῆς ἐν τῇ κοιλίᾳ καὶ ἐντέροις θερμότητος καὶ ἀναθυμωμένης καὶ αὐθιγῆς παλιρροῦσης, ὡς εἴρηται· συντηκτικὸν γὰρ ὁ κόπος, καὶ ἔστι τὸ σύντηγμα ὡσπερ τροφή ἄπεπτος, ἐὰν ᾗ θερμόν· γίνεται γὰρ ἐνίστα ψυχρόν. Φίλυπνοι δὲ εἰσιν οἱ λεπτοτέρας ἔχοντες φλέβας καὶ οἱ νανώδεις καὶ οἱ μεγαλοκέφαλοι. Οἱ δὲ μελαγχολικοὶ οὐκ ὑπνώδεις· ψυχρότεροι γὰρ καὶ οὐ πολλὴν ἔχουσιν τὴν ἀναθυμίασιν τοῦ 10 θερμοῦ καὶ ὑγροῦ· οὗ καὶ ἐν ἐνεργείᾳ τροφῆς εἰσιν αἰεὶ, καὶ βρωτικοὶ καὶ ποθοῦντες αἰεὶ τρέφεσθαι ὡς ξηρότεροι γινόμενοι ὑπὸ τοῦ τοιοῦτου πάθους. Δῆλον δὲ καὶ ὅτι ἐν τῷ καταψύχεσθαι τὴν ἀναγομένην ἀναθυμίασιν εἰς τὸν περὶ τὸν ἐγκέφαλον τόπον, ψυχροτάτου τοῦ ἐγκεφαλοῦ ὄντος κατὰ φύσιν, καὶ καταψυχομένην ἀντιστρέφειν, ὡς εἴρηται, τὸ μὲν περιττω- 15 ματικὸν αὐτῆς εἰς φλέγμα συνίσταται, κἀντεῦθεν γίνονται οἱ κατάρροι καὶ τὰ ἀπορριπτόμενα περιττωματικὰ ὑγρά ἐκ τῆς κεφαλῆς. Ὅσον δὲ ὑγιᾶς αὐτῆς καὶ ἄνοσον ἀντιστρέφει ἄλυτον καὶ συνιστάμενον εἰς τὸν περὶ τὴν καρδίαν τόπον, καταψύχει τὸ ἐνταῦθα θερμόν, καὶ τὸν ὕπνον ποιεῖ. Ἡ τοιαύτη οὖν ἀναθυμίασις μετὰ τὴν τροφήν γίνεται, καὶ τότε γίνονται 20 καὶ οἱ ὕπνοι. Ἔστι λεπτότερον μὲν καὶ καθαρώτερον αἷμα τὸ γινόμενον ἐν τῇ κεφαλῇ, παχύτερον δὲ καὶ περιττωματικὸν τὸ ἐν τοῖς κάτω μέρεσιν. Διακινουμένου γὰρ μετὰ τὴν πέψιν, τὸ μὲν λεπτότερον καὶ καθαρώτερον τὸν ἄνω λαμβάνει τόπον· τὸ δὲ παχύτερον τὸν κάτω. Ἰστέον δὲ ὅτι κυρίως ἀρχὴν τοῦ αἵματος τὴν καρδίαν λέγει. Παραπεμπόμενον γὰρ εἰς 25 αὐτὴν ἐκ τοῦ ἥπατος ἄπεπτον διὰ φλεβῶν ὡς ἀγγείων τινῶν, ἐν αὐτῇ διακρίνεται, κἀκεῖθεν εἰς πέντε διακεκριμένον μετὰ τὴν πέψιν διαδίδοται. Παραπεμπόμενον δὲ ἐκ τοῦ ἥπατος ἄπεπτον δέχονται αἱ δύο τῆς καρδίας θαλάμαι, αἱ περὶ τὴν μέσην· εἶτα ἢ τελεία διάκρισις αὐτοῦ ἐν τῇ μέσῃ θαλάμῃ γίνεται, κἀκεῖθεν, ὡς εἴρηται, διαδίδοται τοῖς τοῦ σώματος μέ- 30 ρεσιν. Ὁ δὲ Γαληνὸς ἀρχὴν τοῦ αἵματος τὸ ἥπαρ λέγει, κἀκεῖθεν πεπεμμένον καὶ καθαρὸν παρεκπέμπεται αὐτό.

Sur le „De insomniis“

Περὶ ἐνυπνίων.

Ἰ Ὅτι τὰ ἐνύπνια καὶ οἱ ὄνειροι τοῦ φανταστικοῦ εἰσιν, οὐκ ἄλλου f. 223* τῆς ψυχῆς μορίου, καὶ ὅτι ἐνύπνιον μὲν ἔστι τι ἀπλῶς μόνον ἐν τῷ ὕπνῳ ὀρώμενον. Φαντάσμα δὲ ἔστιν, ὅταν ὁ ὄρων αὐτὸ συννοῇ καὶ ὅτι ἐν ὕπνῳ ἔστιν, καὶ ἔστι τοῦτο τρόπον τινὰ ἐγρήγορσις. Καὶ ὅτι κυρίως μὲν οὐκ

ὄρα τις ἐν τῷ ὕπνῳ, οὔτε αἰσθάνεται, ἀλλὰ πάσχει πως ἢ αἰσθησις καὶ ἐν ὕπνῳ ὑπὸ τῶν ὑπολειφθέντων ἐκ τῶν αἰσθητῶν εἰδώλων· τὰ γὰρ ἐν ὕπνοις ὀρώμενα τοῦ αἰσθητικοῦ μὲν εἰσιν, ἀλλὰ τοῦτο γε ἢ φανταστικόν. Δεῖ γὰρ εἰδέναι, ὅτι τὰ αἰσθητήρια, τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων αὐτοῖς αἰσθητῶν καὶ ἀπεληλυθόντων, τὰ πάθη παρ' ἑαυτοῖς μένοντα ἴσχει, καὶ διὰ τοῦτο ῥαδίως ἀπατώνται· περὶ τὰς αἰσθήσεις ἐν τοῖς πάθεσιν ὄντες, ὅσοι δὴ ὑπὸ τινῶν παθῶν κατέχονται, δεῖλοι δηλονότι, ἢ ἐρωτικοί, βραχυτάτῃ τινὶ ὁμοιότητι ἐλκόμενοι εἰς τὸ δοκεῖν εἶναι τὰ φαινόμενα ὅμοια ἢ ταῦτά τοις ἐν αὐτοῖς πάθεσιν, καὶ μὴ ὄντα. "Ὡσπερ οὖν ἐν τῷ ἐγρηγορεῖν, οὔτω καὶ ἐν τῷ καθυύδειν γίνεται, καὶ πολλῷ μᾶλλον διὰ τὴν τῶν αἰσθητηρίων ἀργίαν, ἐκ τῶν ἔξω ἀπασχολημένου τοῦ πρώτου αἰσθητηρίου καὶ τοῖς προειλημμέναις εἰδώλοις ἐνασχολουμένου μόνοις, ἀπάτη γίνεται, πλείοσι τρόποις εὐτάκτου τῆς τῶν εἰδώλων κινήσεως δυναμένης γίνεσθαι καὶ ἀνωμάλου· καὶ ὡς ὄρωσιν ποιῆσαι, τὸ ἐνύπνιον ἐστὶ φάντασμα τι ἐν ὕπνῳ, εἰ καὶ εἰδικώτερον εἴρηται εἶναι· τὸ φάντασμα διαφέρον τοῦ ἐνυπνίου. Εἰ δὲ σπανίως συμβέβηκε τισὶ μηδαμῶς βλέπειν ἐνύπνιον ἐν τῇ ζωῇ, καὶ ἄλλοις μέχρι πολλοῦ τῆς ἡλικίας μὴ ἐωρακέναι, διὰ τὴν πολλὴν κίνησιν καὶ ὑγρότητα τῆς ὕλης τῶν ἀναθυμιάσεων γίνεται, ὡς μὴ δυναμένων δεῖ αὐτὴν ὅλως φαντάζεσθαι.

20 Sur le „De divinatione per somnum“.

Περὶ τῆς καθ' ὕπνον μαντικῆς.

Ὅτι τὴν καθ' ὕπνου νομιζομένην ὑπὸ πολλῶν μαντικῆν οὔτε πάντῃ προσίεσθαι ῥαδίον, οὔτε πάντῃ περιορᾶν· μάλιστα δ' ἂν οἰκεῖον εἴη περὶ αὐτῆς οὔτω σκοπεῖν. Προηγουμένως γὰρ τῶν ἐν τῷ σώματι γινομένων γένοιστ' ἂν ἐνίστε καὶ σημεῖα καὶ αἷτια τὰ ἐνύπνια, οἷον ἔδοξέ τις ἐν ὕπνῳ βροβρώδεις διέρχεσθαι τόπους καὶ μετ' ὀλίγον νερόσκηεν· οἱ γὰρ παχεῖς καὶ γλίσχροι χυμοὶ σεσημμένοι ἐν τῷ καθυύδειν δῆλοι γίνονται· τῇ φαντασίᾳ τοῦ βροβώρου· καὶ δοκοῦσιν ἐν ὕπνοις κεραυνοῦσθαι καὶ βροντάσθαι, μικρῶν τινῶν ἤχων ἐν τοῖς ὡσὶ γινομένων· καὶ μέλιτος καὶ γλυκέων χυμῶν ἀπολαύειν, βλαχέος τινὸς φαντάσματος ἐπιρρέοντος αὐτοῖς· καὶ f. 224 ῥαδίξειν διὰ πυρὸς καὶ θερμαίνεσθαι, | μικρὰς θερμῆς περὶ τινὰ μέρη τοῦ σώματος γινομένης· καὶ οὔτω μὲν σημεῖα γίνονται τὰ ἐνύπνια· αἷτια δὲ οὔτω πως δοκεῖ γίνεσθαι. Ὡς γὰρ τῶν ὑπαρ πεπραγμένων ἐνύπνοις φαντασία γίνεται ἐνίστε· εὐθυόνηροι γάρ τινες ὄντες, τοῖς καθ' ἡμέραν ἐνεργουμένοις καὶ νυκτῶρ φανταζομένοις ἐναδολεσχούσιν· εὐλογόν ἐστιν οὔτω καὶ προϊδόντας τινὰς ἐνυπνια ὡς ἤδη πεπραγμένα, κινήθηνα· λοιπὸν εἰς τὴν αὐτῶν πράξιν γρηγορήσαντας, εἰ καὶ μὴ πρότερον ἴσως ἐνενόουν περὶ αὐτῶν ὅτι οὖν, ὁδοποιήσεώς τινος γενομένης αὐτοῖς ἐντεῦθεν πρὸς

τὸ καὶ ἔργῳ τὰ φαντασθέντα μεταχειρίσαι. Γίνονται δὲ τὰ ἐνύπνια ἐνίοτε καὶ ὡσπερ συμπτώματα τῶν ὕπαρ ἐνεργουμένων, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν πόρρω καὶ ὧν οὐκ ἔστιν ἀρχὴ τις ἐν τῆς ὁρώσειν, ὅσον εἶδὲ τις ἐν ὕπνοις ναυμαχίαν γινομένην, καὶ ἴκουσαν, οὕτω συμβάν, ναυμαχίαν γινομένην ἐν Φοινίκῃ, ἢ Πόντῳ. Τοῦτο δὲ οὔτε ὡς σημεῖον, οὔτε ὡς αἴτιον ἂν εἴη, ἀλλὰ συμβέβηκεν οὕτως ὡσπερ εἰ τύχοι, μεμνημένον τινὰ τινός, αὐτίκα τοῦτον ἰδεῖν. Καὶ ἡ μνήμη οὔτε σημεῖον, οὔτε αἴτιον τῆς αὐτοῦ θέας.

Ἀποσκευάζεται δὲ καὶ τὰ θεόπεμπτα εἶναι ἐνύπνια. Ἔστι γάρ, φησὶν, ὄραν καὶ κῦνας ἐν οἷσιν καθεύδειν μινυρίζοντας ὡς φαντασιουμένους, καὶ οὐ μόνον σπουδαίους ἀνθρώπους καὶ ἐλλογίμους, ἀλλὰ καὶ χυδαίους καὶ φαύλους ἐνυπνιαζομένους οὕτως· οὐδὲν γὰρ κωλύει καὶ φαύλους εὐθυνοεῖρειν. Συμβαίνει δὲ ταῦτα μᾶλλον ἐν οἷς ὡσπερ λάλος τις ἐστὶν ἢ φύσις καὶ πολλὰ καὶ παντοῖα προβαλλομένη, ἐξ ὧν πολλῶν συμβαίνει καὶ τινὰ συμπτωματικῶς ἐπαληθεύειν τοῖς πράγμασιν· λάλου γάρ, ὡς εἶπειν, τοῦτο φύσεως καὶ μελαγχολικῆς, ἧς τὸ πνευματῶδες τε καὶ πολύοχλον· οἱ δὲ τὰ πολλὰ καὶ παντοῖα κινεῖσθαι, καὶ ἐπιτυχεῖς ἐν τισὶ γίνονται, ὡσπερ καὶ οἱ ἀστραγγαλίζοντες, πολλῶν προβαλλομένων, οὐ καθάπαξ ἀτευκτοῦσιν, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ἐπιτυχεῖς γίνονται, ἐκ τῶν πολλῶν ἀρπάζοντες. Εἰ δὲ τινὰ ἐνύπνια, σημεῖα ὄντα τινῶν ἐν τῷ σώματι γινομένων, ὡς εἴρηται, οὐκ ἀποβαίνουσιν ὕπαρ, οὐ δεῖ θαυμάζειν· καὶ σημεῖα γὰρ ἐν τοῖς σώμασι φυσικὰ ὑγείας ἢ νόσου, καὶ οὐράνια σημεῖα πνευμάτων ἢ ὑετῶν δηλωτικὰ ἀποτυγχάνουσιν ἔστιν ὅτε, ὑπ' ἄλλης τινός κινήσεως καὶ αἰτίας ἰσχυροτέρας ἐκκρουσθέντα ἐπισυμβάσῃς· καὶ πολλὰ τῶν | εὐλόγως καὶ f. 224 v ἀσφαλῶς βουλευθέντων ἐν τοῖς πρακτοῖς ἀθρόα συμβάσει τινῶν ἐπικρατεστέρων διαλύονται· οὐ γὰρ πᾶν γίνεται πάντως τὸ μελλῆσαν γίνεσθαι, οὐδ' ἔστι ταῦτόν τὸ ἐξ ἀνάγκης ἐπόμενον καὶ τὸ ἐνδεχόμενον γίνεσθαι, καὶ πεφυκὸς καὶ μέλλον εἰκότως ἂν γενέσθαι.

Ἐπεὶ δὲ Δημόκριτος ἔλεγεν ὡς δαιμόνιά τινὰ εἰδῶλα καὶ ἀπορροὰς ἔσω ἐν ἡμῖν γινόμενα, ταῦτα γνωρίζουσιν ἡμῖν, καὶ ὁράσεις παρέχουσιν, καὶ ὡσπερ φωνὰς ταῖς ἀκοαῖς, περὶ ὧν δηλοῦν βούλονται, καὶ μᾶλλον ἐν νύκτωρ ἢ μεθ' ἡμέραν, διὰ τὴν ἡρεμίαν τῶν αἰσθητηρίων καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἔξω σχολίαν, τὴν μὲν δόξαν Δημοκρίτου οὐ προσεῖεται, ἄλλην δὲ τίθησιν αἰτίαν τῶν ἀποβαίνοντων ἐνυπνίων ὑπερορίσις ἀποτελευτήσεσι χρόνῳ ἢ τόπῳ, ἃ καὶ συμπτώματα ἔφθη εἰπών. Οὐδὲν κωλύει, φησὶν, κινήσεώς τινος τοῖς ὑποκειμένοις σώμασιν ἐγγενομένης ὑπὸ τῆς τῶν οὐρανίων σωμάτων φορέας, κινεῖσθαι πῶς ὑπ' αὐτῶν καὶ διατίθεσθαι τὴν γενητὴν φύσιν, αἰσθάνεσθαι δὲ αὐτῆς καὶ τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχάς, τῆς κατὰ διαδοχὴν ἀνωθεὶν ἀφικνουμένης κινήσεως, καὶ διατίθεσθαι πῶς ὑπ' αὐτῆς καὶ τυποῦσθαι τοῖς ἐξ αὐτῆς φαντάσμασιν, καὶ τῆς δυνάμεως τῶν πρώτων αἰτίων καὶ κινήσαντων οὕτω συναίσθανόμενας τὰς ψυχὰς

ἐπιλογίζεσθαι καὶ τὰ ἐντεῦθεν ἀποβαίνοντα καὶ τὰ αἰτιατά, ἃ γίνονται ἡμῖν ὑπὸ τῶν πρώτων κινουσῶν ἐκάστοτε ἀρχῶν· εἶναι δὲ ταῦτα μᾶλλον αἰσθητὰ νύκτωρ ἢ μεθ' ἡμέραν, διότι τὰ ἐκεῖθεν φερόμενα ἐν ἡμέρᾳ μᾶλλον διαλύονται, τοῦ ἀέρος ταραχώδους ὄντος κατὰ τὴν ἡμέραν, καὶ διὰ τὴν ἐν τῷ ὕπνῳ ἡρεμίαν, ὡς εἴρηται. Τῶν οὖν ἄνωθεν φερομένων κινήσεων τὰ φαντάσματα ταῦτα ἐν ἡμῖν ποιουσῶν, ἐξ αὐτῶν προορᾶν ἔστι καὶ συλλογίζεσθαι τὰ ἐσόμενα, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοῖς τυχοῦσιν ἐγγίνεται ταῦτα ἀπροσκέπτως, εἰς τὰ τῆδε φερομένων τῶν ἄνω κινήσεων, καὶ τοῖς ἀμαθεστέροις μᾶλλον ἢ τοῖς σπουδαίοις καὶ ἔμφορσιν, διότι ἔρημοι ὄντες οἰκείων κινήσεων λογιστικῶν καὶ κενοί, ἐπειδὴν κινήθωσιν ἔξωθεν, οὕτω τυχόν εὐθύς ἄγονται κατὰ τὸ κινεῖν καὶ τυποῦνται. Ἐν τοῖς ἐκστατικοῖς μάλιστα τοῦτο συμβαίνει, οἷτινες, οἰκείων λογισμῶν οὐκ ἐνοχλοῦντων αὐτοῖς, τῶν ἔξωθεν παθημάτων αἰσθάνονται μάλιστα. Εἰσὶ δὲ τινες καὶ φυσικῶς εὐθυόνειροι, καὶ περὶ τῶν γνωρίμων μάλιστα πραγμάτων οἷοί τε τὰ μέλλοντα προορᾶν ἢ περὶ τῶν ἀλλοτρίων, περὶ ὧν ἤττον φροντίζουσιν.

f. 225 | Αἱ γὰρ γνωριμώτεραι καὶ τῶν γνωριμωτέρων κινήσεις εὐαισθητότεραι. Διότι δὲ ἡ πολλὴ κίνησις ἐντὸς ἐκκρούει καὶ διαστρέφει τὰς ὁμοιότητας, ἐκκοπτομένης ἐντεῦθεν τῆς εὐθυονείρας, ἐνίοτε ὡσπερ ἐν τοῖς ὕδασιν ἡρεμουμένοις σαφῆς ἢ ἔμφασις τῶν εἰκονιζομένων γίνεται· ἀστατὰ δὲ, οὐ βᾶδια συνιδεῖν. Δεινότητος δεῖται ἢ ἐν τοῖς τοιούτοις ἐνυπνίοις διάκρσις, ὡσπερ καὶ ἡ τῶν ἐν ὕδασι τεταραγμένων εἰδώλων διάκρσις· καὶ διὰ τοῦτο δεινότερος ἄλλος ἄλλου κριτῆς ἔστι τῶν ἐνυπνίων, ὁ μᾶλλον ἔχων συμβάλλειν τὰς ἐν τοῖς φαντάσμασιν ὁμοιότητας, εἰ καὶ ὑπό τινος αἰτίας τῶν εἰρημένων ταραττοιντό πως καὶ διαστρέφοντο: —

Ἰστέον δὲ ὅτι, τῶν ὁμοίως πᾶσιν ἐμφαινομένων ἐνυπνίων καὶ σπουδαίοις καὶ φαύλοις, οὐδὲν εἶναι θεόπεμπτον καλῶς Ἀριστοτέλης φησίν. Φυσικῶς γὰρ περὶ τῶν τοιούτων προστεθειμένων αὐτῷ σκοπεῖν, καὶ ὡς περὶ φυσικῶν τὰ φυσικῶς γινόμενα τῆ σκέψει μόνον προτίθησιν· ἄλλως τε οὐδ' οἷόν τ' ἂν ἦν οὐδὲ βουλευθέντι τὰς θεόθεν ἀποκαλύψεις ἔχειν εἰδέναι, τοιούτοις οὐκ ἐνησκημένῳ μαθήμασιν οὐπω φανερωθεῖσιν αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἐν Ἑλλάδι τότε σοφοῖς, εἰ καί, ὡς οἷόν τε ἦν, αὐτὸς ἐγγυτάτω τῆς ἀληθείας ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἐκείνους ἐν πολλοῖς ἔρχεται, ὡσπερ ἓνα Θεὸν καὶ μίαν πάντων ἀρχὴν ἐν τοῖς Μετὰ τὰ φυσικὰ τίθησι, φειδομένως μέντοι δέει τῶν ἀπλουστέρων· κἀνταῦθα τὰς τῶν οὐρανίων κινήσεις ὡς τὸ αἰτιῶδες ἐχούσας ἐν τοῖς ἀνθρωπίνοις πράγμασι, καὶ ὅλως τοῖς γεννητοῖς αἰτίας ἐνίοις τῶν καθ' ὕπνου τίθησι μαντευμάτων, διαδόσει τινὲ τῆς ψυχῆς ἀπτομένης ὡς ἐν ὕπνοις μάλιστα ἡρεμούσης, καίτοι Δημόκριτον οὐ προσέειπαι προσποιεῖται, τοὺς θεοπέμπτους μαντευόμενον προφητείας· μαντεύεται γὰρ καὶ αὐτὸς περὶ ὧν οὐκ ἂν ἴδύνατο πεπαιδεῦσθαι.

Τὰ δ' εἰς τὴν θείαν ἀνίκοντα κατοχὴν, ἧς οἱ σπουδαῖοι καὶ κατὰ τοῦτον μόνοι τυγχάνουσιν, οὐκ ἀκολουθοῦντα τῇ φύσει, ἀλλ' ὑπερφυτῆ τὴν αἰτίαν ἔχοντα καὶ τῆς θείας ἡρτημένα μόνης ἀμέσως βουλήσεως, τῆς ὑψηλοτάτης καὶ θείας σοφίας ἔστι μόνης σκοπεῖν καὶ τὴν φυσικὴν καθάπαξ ὑπερβαινούσης, ἣν οἱ μὲν πείρα μαθόντες, οἱ δ' ἐκ τῶν τοιούτων περι- 5 ληφότες, οἱ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἡξιωμένοι μόνοι τυγχάνουσιν ἔχοντες· ἦτις δὴ θρησκεία τὴν περὶ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ ἀληθοῦς καὶ μόνου Θεοῦ καὶ πάντων δημιουργοῦ καὶ προμηθέως τῶν ὄντων εἰδικω- τάτην | πρόνοιαν φυσικῶς τε ἐκ τῶν πρώτων ἀρξάμενην σπερμάτων καὶ f. 225 παιδαγωγίμασιν ἐκ τοῦ παλαιοῦ νόμου λαμπρότερον ἀποκαλυφθεῖσαν, 10 καὶ τελευταῖον τῷ φωτὶ τῆς θείας οἰκονομίας ὡς τῆς ὑπερφυοῦς εἰς ἡμᾶς χάριτος ὑπερλάμψασαν, ὕλην ποιεῖται λεπτοτέραν ὁμοῦ καὶ ἀληθεστέραν πάσης φυσικῆς ἐπισκέψεως. Καὶ ταύτης τῆς θείας προνοίας μέρος οὐ τὸ τυχόν ἢ ἐπίπνευσι καὶ ἢ κατοχὴ τοῦ θείου πρὸς τοὺς δι' ἀρετῆς αὐτῶ συνημμένους, ὡς οἶόν τε, αὐτῶν τε χάριν ἐπὶ μείζονι ἐς ἀρετὴν προκοπῆ, 15 καὶ τοῦ κοινῆ τοῖς πιστεύουσιν ὠφελίμου, τὰς αὐτῶν διανοίας ἀμέσως ἀπείρω δυνάμει καταλαμβάνουσα, καὶ τῷ πεφυκότι τοῦ διανοητικοῦ τῆς ψυχῆς ὁμοῦ τε προστιθεῖσα παρασκευὴν ὑπερφυέσι θεωρήμασι πρέπουσαν, καὶ αὐτὰ προτιθεῖσα. "Ὅσοις δὲ τρόποις τὴν τοιαύτην ἐπίπνοιαν λέγουσιν ἱεροὶ καὶ τῷ θεῷ πεφωτισμένοι Πνεύματι ἢ ἐγγρηγόρσιν, ἢ ἡρέμα ὑπνώτ- 20 τούσι καὶ καθάπερ ἐν ἐγγρηγόρσει γίνεσθαι τοῖς τοιούτων δώρων ἀξίοις, ἢ καὶ ἄλλοις, ὅπως ἂν τοιούτων ἀξιοὶ γένοιτο δώρων, ἴσασιν οἱ τῶν ἱερῶν ἐκείνων τοῖς λόγοις προσέχοντες: †

Sur le „De animalium motione“.

Ἐκ τοῦ περὶ ζώων κινήσεως.

25

"Ὅτι διαφορῶν οὐσῶν τῶν τοπικῶν κινήσεων· τὰ μὲν γὰρ κινεῖται πτήσει, ὡς ὄρνιθες· τὰ δὲ νεύσει, ὡς ἰχθυῖες· τὰ δὲ πορείᾳ, ὡς τὰ τετράποδα· τὰ δὲ ἔρψει, ὡς τὰ συρόμενα· μία ἐστὶ κοινὴ, φησὶν, αἰτία πᾶσι τοῦ οὕτω κινεῖσθαι, ἣν δεῖ ζητοῦντας εὐρίσκειν.

"Ὅτι ἐν ἐκάστῳ τῶν κινουμένων ἐνεστὶ τι πρῶτον ἀκίνητον, ἀφ' οὗ 30 ἢ κίνησις, καὶ ἀδύνατόν τι κινεῖσθαι, μηδενοῦς ἡρεμοῦντος, ὡς ἐν τῷ παντὶ τῷδε ἢ γῆ ἔχει ἀκίνητος οὐσα, τῶν ἄλλων περὶ αὐτῆς κινουμένων, καὶ ὡς ἔτι μάλλον καθολικώτερον ἀποδέδεικται ἐν τῷ θῆτα τῆς Φυσικῆς ἀκροάσεως, εἶναι τι πρῶτον ἀκίνητον δεῖν, εἰ μέλλοι ὅλως τὸ πᾶν κινεῖσθαι· οὕτω καὶ τὸ πλοῖον ἐξωθεν κοντῷ ὠθούμενον κινεῖται διὰ 35 τὸ τὸν ἐξωθεν ὠθοῦντα, ἐπὶ ἄλλου τινὸς ἐρειδόμενον ἦτοι τῆς γῆς, αὐτὸ κινεῖν· ἐνδον δὲ αὐτοῦ ἐρειδόμενος, οὐκ ἂν ὁμοίως ὠθῶν κινήσειεν· μέρος γάρ ἐστιν αὐτοῦ· καὶ ὁ ἄνεμος ἐξωθεν φυσῶν, τὸ πλοῖον κινεῖ. Εἰ δ' ἐν-

δοῖεν φούμενος μόνον καὶ τῇ πλοίῳ ἐρειδόμενος ἐκίνοι, οὐκ ἂν ἠδύνατο κινεῖν.

Ἔστι καὶ περὶ τῆς τοῦ οὐρανοῦ κινήσεως τελείας ταῦτα δεῖ τιθέναι ἀναγκαίως, πρῶτον ὅτι τὸ τὸν οὐρανὸν κινεῖν ἀκίνητον εἶναι· δεῖ, ὡς f. 226 ἄμερές καὶ ἀσώματον καὶ μὴ θιγγάνον τινὸς ἐν τῷ κινεῖν· | δεῖτερον, ὅτι ἐπομένως οὐδὲ μόνιον ἐστὶ τοῦ οὐρανοῦ τὸ κινεῖν αὐτόν· τρίτον, ὅτι οὐδ' ἐν τῷ οὐρανῷ ἐστὶ τὸ κινεῖν αὐτόν, ὡς ὁ κυβερνήτης τυχὸν ἐν τῷ πλοίῳ, ἢ ἐν τῷ ζῷῳ ἢ ψυχῇ. Ἐπὶ τούτοις φησὶν ὅτι οὐδὲ λύεσθαι ἐνδέχεται τὴν τοῦ παντός τοῦδε ἀστάσιον ὡς ἐξ ἀκινήτου παντάπασιν οὕτω
10 τῆς ἀρχῆς ἡρτημένῃν ἐξωθεν, πρὸς ἣν οὐδὲν ὀτιοῦν πέφυκε δύναμιν ἔχειν.

Ἔστι τὰ ζῷα ἢ διανοία κινεῖται, ἢ φαντασία σκοποῦ τινος καὶ τέλους. Κινεῖ δὲ ταῦτα βούλησις καὶ ἐπιθυμία, καὶ σαφέστερον εἶπειν, νοῦς καὶ ὄρεξις. Αἰσθησις μὲν γὰρ καὶ φαντασία ὑπὸ τὸ νοητικὸν ἀνάγονται, καθόσον καὶ αὐτοῖς ὑπάρχει τὸ κριτικόν· βούλησις δὲ καὶ θυμὸς καὶ ἐπιθυμία ὑπὸ τὸ ὀρεκτικὸν ἀνάγονται· ὄρεξις γὰρ τινος ταῦτα εἰσὶν. Ἡ δὲ προαίρεσις κοινόν τι διανοίας καὶ ὄρεξεως· οὐ γὰρ τὸ διανοεῖσθαι ἀπλῶς προαιρεῖσθαι ἐστίν· διανοητὰ γὰρ τὰ μαθηματικά, ἀλλ' οὐ προαιρετὰ. Τὰ δὲ πρακτὰ μόνον προαιρετὰ, τοῦ ὀρεγομένου καὶ κρίσει τινὲ προαφρούμενου· ὥστε καλῶς εἴρηται κοινόν τι εἶναι τὴν προαίρεσιν διανοίας τε καὶ ὄρεξεως, καὶ μηδετέρου μόνου.
15

Ἔστι τὸ πρῶτον κινεῖν ἦτοι τὸ θεῖον κινεῖ μὴ κινούμενον, ὡς ἀπεδείχθη ἐν ταῖς ἀρχαῖς, καὶ αἰδίως κινεῖ, μόνου ἑαυτοῦ καὶ μηδενοῦ ἐξωθεν ἐφιέμενον· τελειότατον γὰρ. Τὰ δὲ ζῷα κινεῖ τὸ ἐν αὐτοῖς ὀρεκτικόν, κινούμενον καὶ αὐτὸ ὑπὸ τοῦ ἐξωθεν ὀρεκτοῦ ἢ κατὰ αἰσθησιν, ἢ κατὰ
20 φαντασίαν:

Ἔστι ἐν τοῖς διανοητοῖς τὸ συμπέρασμα ἐστὶ λόγος ταῖς προτάσεσιν ὁμοίως· ἐν δὲ τοῖς πρακτοῖς τὸ συμπέρασμα πράξις ἐστίν, οἷον παντὶ βαδιστέον ἀνθρώπῳ· τοῦτο πρότασις μία· αὐτὸς δὲ ἄνθρωπος ἐστίν· τοῦτο ἑτέρα πρότασις· καὶ εὐθύς βαδίζει· ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τοῦ ἐναντίου· οὐδενὶ βαδιστέον ἀνθρώπῳ· αὐτὸς δὲ ἄνθρωπος, καὶ εὐθύς ἡρεμεῖ. Δεῖ δὲ εἶναι τῷ συμπεράσματι τῆς πράξεως τὸ τε ἀγαθὸν τῷ πράττοντι καὶ τὸ δυνατόν· ἀγαθὸν δὲ τὸ δοκοῦν, ἢ καὶ τοιοῦτον ὄν, ἢ μί, δοκοῦν δὲ μόνον. Ἐπίστε δέ, ὡς ἐπὶ τῶν διαλέξεων, ἢ μία πρότασις ἐρωτᾶται μόνη, ὅταν ἢ ἑτέρα καθάπαξ ἢ δίλη, οὕτω καὶ περὶ τῶν πρακτέων διανοούμενοι, τῇ μιᾷ χρώνται μόνη, οἷον τὸ βαδίζειν ἀνθρώποις ἀγαθόν, καὶ αὐτίκα βαδίζουσιν, κἀντεῦθεν τὰ πολλὰ σφάλλονται μὴ λογιζόμενοι ἀκριβῶς, ἀλλὰ σπεύδοντες· καὶ χάριν ὑποδείγματος, λέγει ἢ ἐπιθυμία·
f. 226 ποτέον μοι· ὁ δὲ νοῦς, ἢ ἢ αἰσθησις, ὅτι τοδὶ ποτόν, καὶ αὐτίκα | πίνω. Κινεῖται δὲ τὸ ζῷον, κινηθέντος τοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ πνεύματος ὑπὸ τῆς
30 συναίσθησις τινί, ἢ φαντασίᾳ, ἢ νῷ ὄρεξεως, καὶ ὑπ' αὐτοῦ κινηθέντων

αὐτῶν ἐχομένων νεύρων, καὶ ἐκείνων αὐτῶν κινούντων τὰ αὐτῶν ἐχόμενα, καὶ τοῦτο κατὰ διαδοχὴν, ἕως ἂν εἰς τὰ ὀργανικὰ μέρη χεῖρας καὶ πόδας φθάσῃ ἢ κίνησις. Γινομένης δὲ ἀλλοιώσεως περὶ τὴν καρδίαν κατὰ θερμότητα, ἢ ψύξιν, ἢ ἄλλο τι πάθος, καὶ εἰ βραχεῖά τις εἴη καὶ ὡς εἰπεῖν ἀναίσθητος, πολλὴν ὁμῶς ποιεῖται διαφορὰν ἐν τοῖς σώμασιν. Ἐπονται: 5 γὰρ ἐντεῦθεν ἐρυθρίματα καὶ ὠχρότητες καὶ φρίκαι καὶ τρόμοι καὶ τὰ τοιαῦτα· ἔστι τε ἀρχὴ τῆς ἐν τοῖς ζώοις κινήσεως τὸ διωκτὸν ἐν τοῖς πρακτοῖς, ὡς ἡδύ, καὶ τὸ φευκτὸν, ὡς λυπηρόν. Καὶ ψύχει μὲν τὸ λυπηρόν, θερμαίνει δὲ τὸ ἡδύ. Καὶ ψυχρότης ἐντεῦθεν ἔπεται καὶ συστολή, καὶ θερμότης καὶ ἄνεσις ἢ καθ' ὅλον τὸ σῶμα, ἢ κατὰ μέρη: ὅπου τε 10 καὶ ἐν ὕπνοισι. Κινοῦσθε δὲ καὶ αἱ μνήμαι καὶ αἱ ἐλπίδες τοῖς ἐν τῷ πρώτῳ αἰσθητηρίῳ τύποις, ὥστε τὰ μὲν πάθη κινεῖ τὰ ὀργανικὰ μέρη, τὰ δὲ πάθη κινεῖ ἢ ὄρεξις, ταύτην δὲ ἢ φαντασία, ἢ διὰ νοήσεως, ἢ δι' αἰσθήσεως γινομένη ἀποτελεύτησις τις καὶ ἐκμαγεῖον αὐτῶν. Ἔστι δὲ ὁ τῆς καρδίας τόπος ὡς παρέχων τὴν ὀρεκτικὴν καὶ ἰρμητικὴν τῆς ψυχῆς 15 ἀρχὴν καὶ δύναμιν, τῆς κινούσης· ἔστι γὰρ μέσος τῶν τε ἄνω καὶ κάτω μερῶν, καὶ τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, καὶ ὡς μέσος δὴ καὶ ἔσχατος καὶ πρὸς πάντα ὁμοίως ἔχων, ἐν ᾧ δὴ τόπῳ μέσῳ καὶ τὸ αἰσθητικόν ἔστι τῆς ψυχῆς· ὥστε ἐντεῦθεν ἐνεργεῖται τοῖς ζώοις ἢ τῶν μορίων κίνησις, καὶ τὸ ἐν τῷ μέσῳ τούτῳ τόπῳ, τῇ καρδίᾳ δηλονότι, σύμφυτον κινήτικόν 20 πνεῦμα ἐν μὲν ἔστι τῇ δυνάμει, ἐνεργεῖα δὲ γίνεται πλείω ἐνὸς ἐν ταῖς τῶν ζώων κινήσεσιν· ἡρεμοῦντος γὰρ τοῦ ἐνὸς μέρους τῆς καρδίας καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ πνεύματος, ὅπερ ἔστι πρὸς τῷ μέρει τοῦ σώματος τῷ μὴ κινουμένῳ, κινεῖται τὸ ἕτερον μέρος, οὗ τὰ νεῦρα κεκίνηται, ὡσπερ τοῦ ἐν ταῖς σκάφαις ὕδατος τὸ μὲν κινεῖται τῇ χειρὶ κινήθην, τὸ δ' ἡρεμεῖ· 25 ὥστε ἢ ψυχὴ μὲν κινεῖ, μὴ κινουμένη αὐτή· τὸ δὲ σῶμα τῶν ἐμφύχων κινεῖται μόνον, οὐ κινεῖ· τὸ δὲ ἐν τῇ καρδίᾳ σύμφυτον πνεῦμα καὶ κινεῖ καὶ κινεῖται. Καὶ ἔοικε τὸ ζῶον πόλει εὐνομουμένη, ἐν ἣ, τοῦ μονάρχου οἴκοι μένοντος | καὶ μὴ παρόντος πᾶσι τοῖς ἐκεῖ γινομένοις καὶ πανταχοῦ, ἰ. 227 τῶν ὑπηρετῶν ἄλλος ἄλλο τι τοῦ κρατοῦντος παραλαβὼν ἐκπληροῖ πρό- 30 σταγμα κατὰ τὴν ὑπ' ἐκείνου παραδιδομένην αὐτοῖς τάξιν. Καὶ ἐν τῷ ζῳῳ γὰρ ἢ ψυχὴ ἐκάστῳ τῶν μορίων τὸ οἰκεῖον δίδωσιν ἔργον, αὐτὴ δὲ οὐκ ἀνάγκη ἔχει κατὰ μέρος ἐκάστοις ἐπιδημοῦσα συναντουργεῖν, ἀλλ' ἐν ἀρχῇ τοῦ σώματος οὔσα, τῇ καρδίᾳ δηλονότι, ἐκεῖθεν παρέχει τοῖς τεταγ- 35 μένοις ἐκάστοις τὸ δύνασθαι κατὰ φύσιν ἐνεργεῖν τῷ προσπεφυκέναι πρὸς αὐτὴν καὶ ἡρτῆσθαι αὐτῆς. Ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον τὰς ἐκουσίους ταύτας κινήσεις κινεῖται τὰ ζῳα, ἀλλὰ καὶ τινὰς ἀκουσίους ἐνια τῶν μορίων κινεῖται, πλείστας δὲ καὶ μὴ ἐκουσίους, ὅσαι δηλονότι οὐκ ἐκ παντάπασι 40 ἀβουλήτου ἀρχῆς εἰσι γινόμεναι, τούτων ἀπασῶν ἀρχὴ ἔστιν ἢ καρδία καὶ τὸ ἐν αὐτῇ πνεῦμα κατὰ τὴν ὁμοίαν τοῖς προειρημένοις ἀκολουθεῖν. Ὅθεν κινουμένης τῆς ὕλης, τὰ τοιαῦτα κινεῖται μέρη:

Sur le „De longitudine et brevitate vitae“.

Ἐκ τοῦ περὶ βραχυβιότητος καὶ μακροβιότητος.

Ὅτι τὴν κατὰ τὸ μακρόβιον καὶ βραχύβιον διαφορὰν τὰ μὲν ἔχουσι τῶν ζώων καθ' ὅλα τὰ γένη· μακροβιώτερος γὰρ ἄνθρωπος καθόλου ἢ ἵππος· τῶν δὲ κατ' εἶδος ἐν ἐν τοῖς ἀτόμοις ἢ διαφορὰ· ἄνθρωπος γὰρ ἀνθρώπου μακροβιώτερος, καὶ ἔθνη ἐθνῶν μακροβιώτερα, ὡς τὰ ἐν θερμοῖς τόποις τῶν ἐν ψυχροῖς. Οὕτε δὲ καθόλου τὰ μέγιστα τῶν ἐμφύχων ἀφθαρτότερα καὶ διαρκέστερα· ἵππος γὰρ ἀνθρώπου μείζων ὢν, ὅμως βραχυβιώτερος· οὕτε τὰ ἐλάττω διαρκέστερα· μυῖα γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτα ἐπίγεια μόνον εἰσίν. Ἄλλ' οὐδὲ τὰ φυτὰ τῶν ζώων διαρκέστερα· ἔνια γὰρ, ὡς κράμβη καὶ τεύτλον, ἐπέτεια μόνον, καὶ τῶν ἀναίμων ἔνια τῶν ἐναίμων διαρκέστερα, καὶ ἡ μέλιττα τῶν ψιλῶν. Καὶ τῶν ἐν γῆ ἔνια, ὡς τὰ φυτὰ, τῶν ἐνύδρων βραχυβιώτερα, καὶ πολλὰ τῶν πεζῶν ζώων· ὅλως δὲ εἶπεν τὰ μὲν μεγάλα φυτὰ μακροβιώτερα τῶν ἄλλων, ἦγγουν ὁ φοῖνιξ, καὶ τὰ ἔνια τῶν ἀναίμων μᾶλλον, καὶ τὰ πεζὰ τῶν ἐνυδρῶν μᾶλλον, ὥστε τὰ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν τρόπων συνδιαγόμενα μακροβιώτερα, ὡσπερ ἄνθρωπος καὶ ἐλέφας, ὅτι πεζὰ ἅμα καὶ ἔνια· καὶ τὰ μείζω, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τῶν ἐλαττόνων μακροβιώτερα· αἷτιον δέ, ὅτι πλείον f. 227^v ἔχουσι τὸ ὑγρὸν καὶ θερμὸν, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ εὐξήρανται. | Τὸ δὲ γηρῶν 20 καὶ τεθνηχὸς ψυχρὸν ἐστὶ καὶ ξηρὸν, ὅθεν οὐδὲ διαρκεῖ. Δύο τοίνυν τὰ αἷτια τῆς μακροβιότητος, πλῆθος καὶ ποιόν, ὑγρὸν δηλονότι καὶ θερμὸν ἀρκοῦν καὶ περιττεῦον, ἵνα τὸ μὲν ὑγρὸν πλεονάζον μὴ εὐξήραντον ἦ, τῷ δὲ θερμῷ πλεονάζοντι μὴ εὐπηκτον ἦ τὸ ὑγρὸν. Ἔτι, εἰ μέλλοι τι μὴ εἶναι εὐφθαρτον, ἀνάγκη μὴδὲ περιττωματικὸν εἶναι· τὸ γὰρ περιττω- 25 ματικὸν ἢ ὄλην τὴν φύσιν τοῦ ἐμφύχου ἀλλοιοῦν ἀναρεῖ, ἢ μόνον τι μεταβάλλον νοσεῖν ποιεῖ, οἷον ἦπαρ, ἢ σπλῆνα, ἢ τι τῶν κυρίων, ἢ τὸ ὅλον συμφθείρεται· ὅθεν καὶ τὰ πολύσπερμα γηράσκει ταχὺ καὶ τὰ ὀχευτικά, τῷ σπέρματι τοῦ θερμοῦ συνεξιόντος, καὶ τὰ θήλια τῶν τοιοῦτων ἀρρένων ἀφθαρτότερα ἐνίστε εἰσίν, καίτοι προΐησι καὶ αὐτὰ σπέρμα, 30 ἀλλ' ἦττον θερμὸν, καὶ ταύτῃ οὐ σφόδρως ζημιούν. Ξηραίνει δὲ καὶ ὁ πόνος καὶ ἰσχυρὸν γηράσκειν ποιεῖ, τὸ θερμὸν φθείρων. Καὶ ἡ κοιτία φθείρει, μὴ προστιθεμένης ὕλης ἐξωθεν τῷ θερμῷ. Τὰ δὲ φυτὰ τῶν ζώων μακροβιώτερα, ὅτι τε τὸ ἐν αὐτοῖς ὑγρὸν, λιπαρὸν ὢν καὶ οὐχ ὕδα- τῶδες ἀλλὰ γλίσχρον, οὐκ ἐστὶν εὐπηκτον οὐδ' εὐξήραντον, καὶ ὅτι νέα 35 εἰσὶ τὰ φυτὰ κατὰ διαδοχὴν, καὶ μόρια αὐτῶν τὰ μὲν γηράσκει καὶ τέμνεται, τὰ δὲ νεωστὶ φύεται κατ' ἔτος, ὅπερ τοῖς ζώοις οὐ πρόσεστιν· διὸ καὶ διαιρούμενα τὰ φυτὰ ζῆ, ὡς τὰ ἔντομα. Ἐκάστοις γὰρ τῶν μορίων αὐτῶν ἢ αὐτῇ, τῆς ψυχῆς ἐστὶν ἀρχικὴ δύναμις, καὶ ἕκαστον μόνον δύνα-

ται ρίζα εἶναι καὶ τὰ λοιπά. Ἀπλῶς δὲ τὰ θήλεα ἐν ἀνθρώποις τῶν ἀρρένων ἐλιγοβιώτερα, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον διὰ τὸ ἐν τοῖς ἄρρεσι τὰ ἄνω μέρη μείζω εἶναι· τῶν κάτω, τὸ δὲ θερμὸν ἐν τοῖς ἄνω ἐστίν, ὃ τῆς ζωῆς αἷτιον· καὶ τῶν φυτῶν τὰ κεφαλοβαρῆ μακροχρονιώτερα.

Sur le „De senectute et juventute, de vita et morte“.

Ἐκ τοῦ περὶ γήρωσ καὶ νεότητος καὶ ζωῆς καὶ θανάτου.

Ὅτι ἡ ψυχὴ σῶμα μὲν οὐκ ἐστίν, ἐν σώματι δὲ καὶ ἐν τινι μορίῳ ἐνὶ μάλιστα τῇ κυριωτέρῳ ἢ πρώτη ἀρχῇ, ψυχικὴ καὶ δύναμις ἐστίν, ἐν τῇ καρδίᾳ δηλονότι, ἐν ἣ τὸ θρεπτικὸν ἐστὶ πρῶτως καὶ τὸ αἰσθητικὸν αὐτῆς· τῷ γὰρ θρεπτικῷ ζῆ τὰ ζῶντα μόνον· τὰ δὲ ζῶα ζῆ, μὲν αὐτῷ¹⁹ τοῖς ἄλλοις ζῶσι ὁμοίως, αἰσθάνεται· δὲ ἰδίως τῷ αἰσθητικῷ, καὶ ἐστίν ἐν τοῖς ζῴοις ἄμφω ὡς ἐν, λόγῳ διαιρούμενα, καὶ ἄμφω ἐν τῇ καρδίᾳ εἰσίν. Καὶ ὅτι μὲν τὸ θρεπτικὸν ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ τὸ πρῶτον θερμὸν, δηλον ἐκ τοῦ ἐν τοῖς θανάτοις τελευταίαν αὐτὴν ἀποψύχεσθαι, ὡσπερ ἀναλυομένης καὶ πάλιν ὁρομούσης τῆς φύσεως | ἐπὶ τὴν ἀρχήν, καὶ ἐκ f. 228 τοῦ μέσῃ αὐτὴν εἶναι, ὡστε τοῖς μορίοις ἐπίσης τὴν τροφήν χορηγεῖν καὶ ἐκ τοῦ ἴσου διαστήματος. Ὅτι δὲ καὶ ἡ αἰσθητικὴ τῆς ψυχῆς δύναμις ἐν τοῖς ζῴοις οὐκ ἄνευ τῆς θρεπτικῆς ἐστίν, ἀλλ' ὡς ἐν τι συνημμένα· εἰσίν τῆς ἀφῆς φθειρομένης, ἥτις καθολικώτερα ἐστὶ τῶν αἰσθησεων εὐθύς φθείρεσθαι.²⁰

Εἶτα συνάπτει τὰ τοῖς μορίοις τῶν φυτῶν καὶ ζῴων προσήκοντα καὶ τὸ θρεπτικὸν ἢ αἰσθητικὸν ἀποβλέψας, ὃ ἐν τῷ μέσῳ ἴδρυται τῶν φυτῶν ἢ τῶν ζῴων χωρὶς, ὃ μέσον ἐστίν ἡ καρδία, καὶ ὅτι ἐξ ἀνατομῆς ὠθφῆ τὰ τῆς γεύσεως καὶ ἀφῆς αἰσθητήρια εἰς τὴν καρδίαν τείνειν, ὡστε καὶ τὰ λοιπὰ δεῖν οὕτως ἔχειν. Ἀρχικὸν οὖν τι καὶ ὡς²⁵ γεννητικὸν ἢ καρδία οὐσα τῶν ἄλλων μορίων καὶ χρηστικόν, εἰκότως καὶ τὸν μέσον αὐτῶν ἔχει τόπον.

Ὅτι τοῦ συμφύτου τοῖς ἄλλοις μορίοις τῶν ζῴων θερμοῦ ἀρχὴ ἐστὶ καὶ πηγὴ τὸ ἐγκάρδιον θερμὸν· ὄθεν, τῶν ἄλλων μορίων ψυχομένων ποτέ, ἐτι ζῆ τὸ ζῶον· τῆς δὲ καρδίας καταψυχθείσης, θνήσκει. Τῷ γὰρ ἐν αὐτῇ³⁰ θερμῷ ζῆ τὸ ζῶον· ἢ δὲ τοῦ ἐγκαρδίου θερμοῦ φθορὰ ἢ μάρανσις ἐστίν τῷ γίρῳ παρακολουθοῦσα φυσικῶς, ἀτονοῦντος αὐτοῦ τοῦ θερμοῦ, ἢ σβέσις ἐστίν ὑπὸ τῆς τῶν ἐναντίων διαμάχης φθειρομένου. Γίνονται δὲ καὶ ἄμφω, ὑπολειπούσης τῆς τροφῆς ἀσθενεία τοῦ θερμοῦ. Συμβαίνει δὲ, φησί, ἢ μάρανσις καὶ δι' ὑπερβολὴν τοῦ θερμοῦ οὐκ ἐῶντος καταψύ-³⁵χεσθαι καὶ ἀναπνεῖν καὶ τὴν τροφήν φθείροντος. Δεῖ γὰρ γίνεσθαι τινα

19 après *εἰσίν* mot illisible par suite de la détérioration du manuscrit

τοῦ θερμοῦ κατάψυξιν ἔξωθεν, ὡς ἂν μὴ σβεσθῆ παραχρῆμα· καὶ οἱ ἀνθρακες γὰρ ἐπιπωματισθέντες σβέννυνται· διὸ καὶ τὸ πῶμα τὸ ὀστράκινον πνιγέα καλοῦσιν· ἐπιπωματιζομένου δὲ καὶ αἰρομένου, αὐθις ἀναμέσως διαρκοῦσι, καὶ οὐ σβέννυνται. Τῇ δὲ τέφρᾳ ὑποκρυπτόμενοι οἱ ἀνθρακες διὰ τὴν αὐτῆς μανότητα καταπνέονται μὲν, οὐ καταπνίγονται δέ· ὥστε τὸ ἔμψυχον βοηθεῖται πρὸς τὴν σωτηρίαν τοῦ τοιοῦτου φυσικοῦ θερμοῦ, ὃ ζῆ, ἐκ τε τοῦ περιέχοντος καὶ ἐκ τῆς τροφῆς· ἡ τροφή γὰρ εὐθύς καταψύχει· εἰσιούσα ἔξωθεν. Καὶ ὁθλον ὡς αἰ νηστεῖαι τὴν θέρμην αὐξοῦσιν καὶ δίψαν ἐμποιοῦσιν· μετὰ δὲ τὴν πέψιν τὴν ἔξωθεν, γενομένης κινήσεως καὶ παυσταμένης, ἐξάπτειν ἄρχεται· καὶ θερμαίνεσθαι.

Sur le „De respiratione“.

Περὶ ἀναπνοῆς.

Ὅτι τῶν ζώων ὅσα μὴ ἔχει πνεύμονα, οὐδ' ἀναπνεῖ, ὡς ἰχθύες· ὄθεν ἐν τῷ ἀέρι οὐκ ἀναπνεοῦσιν, ἀλλὰ πνίγονται ἀσπαρίζοντες· ἀνέπνεον δ' ἂν, εἰ καὶ ἐν ὕδατι· ἀνέπνεον. Τῶν δὲ ἐχόντων πνεύμονα ὅσα ὀλιγόαιμα καὶ σομφὸν ἔχει τὸν πνεύμονα, οἷα τὰ ἀμφίβια, βάτραχοι καὶ γελῶνα· καὶ τὰ τριαῦτα, ἃ δὴ καὶ ὠτοκεῖ, ἦττον δέονται τῆς ἀναπνοῆς· τὰ δὲ πολυαίμα μᾶλλον, διὰ τὸ πλεονάζον ἐν αὐτοῖς τῆς διὰ τοῦ αἵματος θέρμης. Καὶ ὅτι ἡ ἀναπνοή εἰσπνοή ἐστὶ καὶ ἐκπνοή· παρὰ μέρος δὲ ἐκάτερον ἐνεργεῖται· ἐν τῷ ζῳῷ· ὅταν γὰρ εἰσπνεύσῃ, δεῖ πάλιν καὶ ἐκπνεῖν· καὶ ὅτι, ὅταν ἀλεάζηται μᾶλλον τὸ ζῳον, μάλιστα χρήζει τῆς συνεχοῦς ἀναπνοῆς εἰς κατάψυξιν.

Ἐπὶ τούτοις ὁόξα τῶν ἀρχαιοτέρων περὶ ἀναπνοῆς ἐλέγχει· εἶτα τὴν οἰκείαν ἐπαναλαμβάνει, καὶ πλατύτερον ἀποδίδωσιν, ἐν οἷς καὶ σαφέστερον δείκνυσιν, ὅπως ὁ πνεύμων ἐνεκεν καταψύξεως ἐστίν, ὡς τὰ βράγχια ὁμοίως, ἐν οἷς εἰσιν, ἀντὶ πνεύμονος ταῦτα· καὶ ὅτι τὰ τιμιώτερα τῶν ζώων, πλείονος μετέχοντα τῆς θερμότητος, ἐξ ἀνάγκης ἔχει τὸν πνεύμονα τῆς ἀναπνοῆς ἐνεκεν καὶ καταψύξεως τοῦ θερμοῦ, καὶ ἐστὶ τοῦτο μέρος τῶν ἀναγκασιστάτων, ὡς καρδία καὶ ἥπαρ· καὶ οἷς μείζων ἐστὶν ὁ πνεύμων, καὶ μεγέθει διαφέρουσιν· καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὡς κεχρημένος πλείονι τῷ περὶ τὴν καρδίαν ἐνάιμω, καὶ τῷ πνεύμονι δι' αὐτὸ τοῦτο, ὀρθότατός ἐστὶ τῶν ἄλλων καὶ ἄνω τείνει τὸ ἄνω αὐτοῦ. Καὶ ὅτι ὁ πνεύμων, ὡς σομφὸς καὶ συρίγγων πλήρης, τὸ ἀναπνεῖν ἐνεργεῖ· δεῖται δὲ αὐτοῦ, ὡς εἴρηται, καὶ θερμότητος, ἐνεκα καταψύξεως. Καὶ ὅτι τὰ ἀναπνέοντα ἐν ὀλίγῳ ἀέρι καὶ τῷ αὐτῷ ἀποπνίγονται ῥαδίως, αὐτοῦ θερμαινομένου καὶ οὐκ ἔχοντος λοιπὸν τὴν κατάψυξιν ἐνεργεῖν· διὸ καὶ οἱ λουόμενοι ἐν βαλανείῳ ἐξίσιν εἰς τὸ πρὸ τῆς θύρας αὐτοῦ οἰκίδιον, ἄλλου νεαροῦ ἀέρος μεθέξοντες. Καὶ ὅταν μὴ δύνωνται οἱ τὸν πνεύμονα ἔχοντες κινεῖν αὐτὸν διὰ πάθος ἢ γῆρας, τότε συμβαίνει αὐτοῖς ἡ τελευτή.